

3

Ewolucja raportowania zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw w odpowiedzi na zmieniające się oczekiwania informacyjne interesariuszy

<https://doi.org/10.18559/978-83-8211-195-8/3>

 Andrzej Niemiec

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
andrzej.niemiec@ue.poznan.pl

 Wanda Skoczylas

Uniwersytet Szczeciński
wanda.skoczylas@usz.edu.pl

Evolution of sustainable development reporting by companies in response to changing informational expectations of stakeholders

Abstract: Reporting is a vital management and communication tool for businesses to engage with stakeholders. Stakeholders expect reports of high quality, primarily those containing decision-relevant information, faithfully reflecting the presented content. The pursuit of effective sustainable development strategies has led to various changes, including institutional and capital market changes, as well as changes in the functioning of businesses. A company's success is now expressed in economic sustainability, social responsibility, and environmental responsibility, which determine management tasks and the measurement and reporting of the company's multidimensional results to stakeholders. This issue gains particular importance due to the expanding circle of significant company stakeholders whose success is intertwined with the organization's competitiveness in the market.

The chapter aims to present the evolution of non-financial reporting toward sustainable development reporting in light of changing informational expectations of stakeholders and supporting legal regulations. The research methodology used in the study is an argumentative method (Betti, 1955) and hermeneutic method (Betti, 2022).

The study is interdisciplinary, combining several fields of social sciences, including economics and finance, social communication and media sciences, management and quality sciences, as well as legal and sociological sciences.

The results of the conducted research confirmed that stakeholder information expectations toward organizations change in accordance with evolving environmental conditions and increasing complexity. To meet these expectations, various actions are taken to develop suitable methodological solutions. Legislative changes are also essential, in line with the monological stakeholder theory approach. The goal of legislative changes is to ensure comparable, reliable, and significant information

using information technologies regarding the implementation of sustainable development strategies. Controlling ESG (Environmental, Social, Governance) risks control prevents costly consequences.

Keywords: stakeholders theory, legislation changes, ESG reporting.

Sugerowane cytowanie: Niemiec, A. i Skoczylas, W. (2023). Ewolucja raportowania zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw w odpowiedzi na zmieniające się oczekiwania informacyjne interesariuszy. W: C. Kochalski (red.), *Analiza ekonomiczna przedsiębiorstw w warunkach niepewności* (s. 53–68). Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. <https://doi.org/10.18559/978-83-8211-195-8/3>

Ta książka jest udostępniana na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 4.0 Międzynarodowe

Wstęp

Akceptacja i realizacja strategii zrównoważonego rozwoju świata spowodowała szereg zasadniczych zmian zarówno w otoczeniu przedsiębiorstwa, jak i w zasadach jego funkcjonowania. Powołana została Międzynarodowa Rada Standardów Zrównoważonego Rozwoju (International Sustainability Standards Board – ISSB)¹, która wprowadziła nowy sposób integrowania kwestii środowiskowych, społecznych i nadzoru korporacyjnego z rachunkowością finansową i raportowania.

Obecnie przedsiębiorstwo zgodnie z teorią agencji będącej przedmiotem zainteresowań nowej ekonomii instytucjonalnej (paradygmat Coase’a-Williamsona) postrzegane jest jako „węzeł kontraktów” (Noga, 2009, s. 156). W konsekwencji można je traktować jako zespół osób, interesariuszy kierujących się własnym interesem, który jednak jest uzależniony od sukcesu całego zespołu kierowanego przez zarząd na konkurencyjnym rynku (Fama, 1980, s. 289). Wyraża się on obecnie w osiąganiu wielowymiarowych wyników, odpowiadających postulatowi tworzenia interdyscyplinarnych relacji między ekonomią i innymi dziedzinami nauk społecznych (Chmielewski, 2011, s. 60, za: Kobiela-Pionnier, 2021, s. 41). Sukces przedsiębiorstwa obecnie to ekonomiczna trwałość oraz odpowiedzialność społeczna i za środowisko naturalne. To sukces determinuje zadania w zakresie zarządzania, ale też mierzenia i raportowania wielowymiarowych wyników przedsiębiorstwa interesariuszom. Istotny jest bowiem sposób, w jaki zarząd i pozostali interesariusze dzielą się ryzykiem i informacją. Informacja, w tym raportowanie wyników, ogra-

¹ International Sustainability Standards Board została powołana w latach 2021–2022 w ramach Fundacji MSSF. Jej zadaniem jest tworzenie i rozwój standardów sprawozdawczości finansowej w zakresie zrównoważonego rozwoju.

nicza ryzyko podejmowanych decyzji. Z tego też powodu stanowi ważny element w komunikacji z interesariuszami (Kobiela-Pionnier, 2021, s. 46–47). Ujawnianie informacji dotyczących środowiska, społeczeństwa i ładu korporacyjnego buduje zaufanie, wzmacnia reputację i tworzy przewagę konkurencyjną, ułatwia dostęp do kapitałów, zwłaszcza gdy prezentowane informacje odpowiadają oczekiwaniom interesariuszy. Mogą oni bowiem ocenić, w jaki sposób organizacja korzysta z zasobów odnawialnych i nieodnawialnych, jak jej działalność wpływa na otoczenie społeczne, a więc pracowników, klientów, dostawców oraz społeczność lokalną, a także jak wewnętrzny system nadzoru, czyli procedury, standardy i mechanizmy kontroli, zapewnia efektywne zarządzanie oraz wpisuje się w realizację strategii sektora lub strategii makroekonomicznych, na przykład Europejskiego Zielonego Ładu. Z tego też powodu tak ważne jest doskonalenie modelu raportowania, stosownie do zmieniających się potrzeb coraz liczniejszego grona istotnych interesariuszy i podejmowanie działań, w tym legislacyjnych mających na celu podniesienie jego jakości.

Celem rozdziału jest przedstawienie ewolucji raportowania niefinansowego w kierunku raportowania zrównoważonego rozwoju w świetle zmieniających się oczekiwań informacyjnych interesariuszy i wspierających ich realizację regulacji prawnych.

Metodologia badawcza przyjęta w opracowaniu to metoda argumentacyjna (Betti, 1955) oraz metoda hermeneutyczna (Betti, 2022).

Studium ma charakter interdyscyplinarny, gdyż łączy szereg dziedzin nauk społecznych, tj. ekonomii i finansów, nauk o komunikacji społecznej i mediach, nauk o zarządzaniu i jakości czy nauk prawnych i nauk socjologicznych.

3.1. Od raportowania niefinansowego do raportowania zrównoważonego rozwoju

W świetle zidentyfikowanych potrzeb informacyjnych interesariuszy² od raportów publikowanych przez przedsiębiorstwa oczekuje się, by pełniły one nie tylko funkcję informacyjną, lecz także kontrolną i powierniczą. W ich ramach przedsiębiorstwo powinno przedstawić realizowane działania i osiągnięte wyniki, sposób tworzenia wartości i wpływ, jaki wywiera na środowisko, pracowników oraz społeczność, w której funkcjonuje, a także to, jak otoczenie wpływa na jego działalność. Obecnie więc duży nacisk kładzie się na to, by poza informacjami finansowymi publikowane były informacje niefinansowe. Proponowane rozwiązania są rezultatem kilkudziesięcioletnich studiów, badań i przyjętych rozwiązań legislacyjnych. W literaturze wyodrębnia się kilka etapów ewolucji sprawozdawczości. W latach 70. i 80. XX wieku

² Por. rozdział 1.

– w związku z rosnącą rolą czynnika ludzkiego – zrodziła się rachunkowość zasobów ludzkich i pojawiły się raporty kapitału ludzkiego. Było to punktem wyjścia do rozwoju szerszej koncepcji odnoszącej się do kapitału intelektualnego przedsiębiorstwa. Wcześniej, a więc już na przełomie lat 50. i 60., w Stanach Zjednoczonych zaprezentowana została koncepcja społecznej odpowiedzialności biznesu, która od lat 70. do chwili obecnej wpływa na zmiany komunikowania się przedsiębiorstwa z otoczeniem (Fijałkowska i in., 2019). Przedsiębiorstwa coraz szerzej przygotowują i publikują raporty społecznej odpowiedzialności, wykorzystując standardy opracowane przez: Globalną Inicjatywę Sprawozdawczą (GRI), Międzynarodową Radę Standardów Rachunkowości na rzecz Zrównoważonego Rozwoju (SASB), Accountability (AA), United Nations Global Compact (UNGC), Organizację Współpracy Regionalnej i Rozwoju (OECD) dla przedsiębiorstw wielonarodowych, Europejską Federację Stowarzyszeń Analityków Finansowych (EFFAS), Fundację Standardów Raportowania oraz Stowarzyszenie Emitentów Giełdowych (SIN, 2023).

W wyniku zmian w otoczeniu w latach 90. i położenia nacisku na ujęcie w rachunkowości kwestii ekologicznych (ochrony i restytucji środowiska naturalnego), odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw (rozumianej szeroko jako odpowiedzialność wobec społeczności lokalnej, pracowników, społeczeństwa) raporty ewoluowały do postaci raportów zrównoważonego rozwoju. Jako oddzielne raporty dołączane do sprawozdania finansowego tylko częściowo zaspokajały potrzeby informacyjne interesariuszy przez publikacje często informacji niekompletnych i niespójnych (Fijałkowska i in., 2019).

Wynikiem poszukiwania lepszych rozwiązań jest opracowana przez Międzynarodową Radę Sprawozdawczości Zintegrowanej (International Integrated Reporting Council – IIRC) koncepcja raportowania zrównoważonego. Raport zintegrowany został zdefiniowany jako zwięzły komunikat o tym, jak strategia, zarządzanie, wyniki i perspektywy organizacji, w kontekście jej otoczenia zewnętrznego, prowadzą do tworzenia, zachowania lub erozji wartości w perspektywie krótko-, średnio- i długoterminowej (IIRC, 2021, s. 10). Celem raportowania zintegrowanego jest:

- poprawa jakości informacji dostępnych dla dostawców kapitału finansowego, aby umożliwić im bardziej efektywną i produktywną alokację kapitału,
- promowanie bardziej spójnego i wydajnego podejścia do sprawozdawczości korporacyjnej, które opiera się na różnych aspektach sprawozdawczości i komunikuje pełen zakres czynników, które istotnie wpływają na zdolność organizacji do tworzenia wartości w czasie,
- poprawa odpowiedzialności i zarządzania szeroką bazą kapitałów (finansowych, produkcyjnych, intelektualnych, ludzkich, społecznych i związanych z relacjami oraz naturalnych) oraz promowanie zrozumienia ich współzależności,
- wspieranie zintegrowanego myślenia, procesu podejmowania decyzji i działań, które koncentrują się na tworzeniu wartości w perspektywie krótko-, średnio- i długoterminowej (IIRC, 2021, s. 10).

Na treść raportu zintegrowanego składają się następujące elementy, które – co ważne – są ze sobą ściśle powiązane i nie wykluczają się wzajemnie, a więc:

- Przedmiot działalności organizacji i otoczenie zewnętrzne. Czym zajmuje się organizacja i w jakich okolicznościach działa?
- Zarządzanie organizacją. W jaki sposób zarządzający organizacją wspierają jej zdolność do tworzenia wartości w krótkim, średnim i długim okresie?
- Model biznesowy. Jaki jest model biznesowy organizacji?
- Ryzyka i szanse. Jakie są konkretne ryzyka i szanse, które wpływają na zdolność organizacji do tworzenia wartości w perspektywie krótko-, średnio- i długoterminowej i jak organizacja sobie z nimi radzi?
- Strategia i alokacja zasobów. Dokąd organizacja chce dojść i jak zamierza się tam dostać?
- Wydajność. W jakim stopniu organizacja osiągnęła cele strategiczne w danym okresie i jak wpłynęły one na kapitały?
- Perspektywy. Jakie wyzwania i niepewności organizacja może napotkać podczas realizacji swojej strategii i jakie mogą być ich potencjalne implikacje dla modelu biznesowego i przyszłych wyników?
- Podstawa prezentacji. W jaki sposób organizacja określa, jakie kwestie należy uwzględnić w raporcie zintegrowanym i jak te kwestie są kwantyfikowane lub oceniane (IIRC, 2021, s. 8)?

Na przydatność i wiarygodność raportu zintegrowanego³ istotnie wpływają zasady obowiązujące przy jego sporządzaniu i prezentacji, a mianowicie:

- Orientacja strategiczna, przyszłościowa. Raport zintegrowany powinien zapewnić wgląd w strategię organizacji i jej związek ze zdolnością organizacji do tworzenia wartości w krótkim, średnim i długim okresie wraz z jej wykorzystaniem i wpływem na kapitały.

³ Według *Założeń koncepcyjnych sprawozdawczości finansowej* o jakości sprawozdania decydują dwie podstawowe cechy, nazwane też cechami fundamentalnymi, a więc: przydatność/relewantność (relevance) oraz wierne odzwierciedlenie (*faithful representation*). Pierwsza w szerokim ujęciu według Błażyńskiej (2015) wyraża się w zdolności wpływania na decyzje użytkowników, ale też w przybliżaniu ich do osiągnięcia celów. W tym ujęciu przydatność obok funkcji potwierdzającej pełni też funkcję prognostyczną (Gos i in., 2015, s. 19). Druga cecha, a więc wierne odzwierciedlenie, oznacza, że informacje muszą wiernie przedstawiać treść tego, co mają odwzorowywać, a odzwierciedlenie to jest w maksymalnym stopniu możliwe, kompletne, neutralne i wolne od błędów. Przy czym na wierne odwzorowanie ma wpływ poziom niepewności pomiaru. Oprócz cech fundamentalnych zaprezentowane zostały cechy wzbogacające cechy jakościowe (*enhancing qualitative characteristics*), które ulepszają sprawozdania finansowe. Należą do nich: porównywalność (*comparability*), sprawdzalność (*verifiability*), terminowość (*timeliness*) oraz zrozumiałość (*understandability*). Przy czym korzyść wynikająca z dostarczenia informacji musi uzasadniać koszt ich dostarczenia i wykorzystania (IFRS, 2018, s. 6).

- Powiązanie prezentowanych informacji. Raport zintegrowany powinien przedstawiać holistyczny obraz kombinacji, wzajemnych powiązań i zależności między czynnikami, które wpływają na zdolność organizacji do tworzenia wartości w czasie.
- Relacje z interesariuszami. Raport zintegrowany powinien zapewniać wgląd w charakter i jakość relacji organizacji z jej kluczowymi interesariuszami, w tym w jaki sposób i w jakim stopniu organizacja rozumie, uwzględnia i odpowiada na uzasadnione ich potrzeby i interesy.
- Istotność. Raport zintegrowany powinien ujawniać informacje o sprawach, które istotnie wpływają na zdolność organizacji do tworzenia wartości w perspektywie krótko-, średnio- i długoterminowej.
- Zwięzłość. Raport zintegrowany powinien być zwięzły.
- Wiarygodność i kompletność. Raport zintegrowany powinien zawierać wszystkie istotne kwestie, zarówno pozytywne, jak i negatywne, w sposób wyważony i bez istotnych błędów.
- Spójność i porównywalność. Przedmiotem prezentacji powinien być porównywalny w czasie zestaw wskaźników umożliwiający porównanie z innymi organizacjami w zakresie, w jakim jest to istotne dla własnej zdolności organizacji do tworzenia wartości w czasie.

Reasumując, można stwierdzić, że raport zrównoważony, sporządzony według przedstawionych zasad, odzwierciedlający myślenie zintegrowane, stanowi podstawę efektywnej alokacji kapitału, a także istotnie wpływa na zapewnienie stabilności finansowej i skuteczną realizację zrównoważonego rozwoju organizacji. Ma on jednak charakter niepowtarzalny, co podkreśla też Kobiela-Pionnier (2021). Dążenie do stworzenia globalnych podstaw pomocnych przedsiębiorstwom w komunikowaniu się z inwestorami na temat szans i zagrożeń związanych ze zrównoważonym rozwojem spowodowało konsolidację różnych ram i wytycznych w ramach Międzynarodowej Rady Standardów Zrównoważonego Rozwoju (ISSB). Efektem jej prac jest publikacja w czerwcu 2023 roku globalnych standardów ujawniania informacji na temat zrównoważonego rozwoju MSSF S1 i MSSF S2⁴. Przy ich opracowaniu wykorzystano standardy Rady Standardów Rachunkowości Zrównoważonego (Sustainability Accounting Standards Board – SASB), ramy zintegrowanej sprawozdawczości Rady ds. Standardów Ujawniania Klimatu (Climate Disclosure Standards Board – CDSB) oraz zalecenia Grupy Zadaniowej ds. Ujawniania Informacji Finansowych Związanych z Klimatem (Task Force on Climate-Related Financial Disclosures).

W pierwszym ze standardów MSSF S1 zawarte zostały wymogi publikacji informacji o szansach i ryzyku organizacji w perspektywie krótko-, średnio- i długoterminowej. Drugi natomiast, MSSF S2 – przeznaczony do stosowania z pierwszym standardem – definiuje szczegółowe ujawnienia związane z klimatem. Oba stan-

⁴ MSSF – Nawigator standardów zrównoważonego rozwoju (ifrs.org).

dardy wymagają uwzględniania standardów SASB w procesie identyfikacji szans i ryzyka związanych ze zrównoważonym rozwojem oraz klimatem. Działania te należy traktować jako kolejny etap w realizacji potrzeb informacyjnych inwestorów i przedsiębiorstw, w którym uwzględnia się szanse i ryzyko związane ze zrównoważonym rozwojem nie tylko specyficzne dla branży, ale też dla każdego podmiotu, stworzone zostały jednolite ramy sprawozdawczości ujawniania informacji związanych z klimatem oraz wspierania wysokiej jakości publikowanych informacji.

3.2. Regulacje prawne w zakresie raportowania zrównoważonego rozwoju

Równoległe z rozwojem teorii początkowo raportowania niefinansowego, a później raportowania zrównoważonego rozwoju trwały procesy legislacyjne wprowadzające określone regulacje w tym zakresie. W Unii Europejskiej raportowanie kwestii środowiskowych i społecznych związanych z działalnością przedsiębiorstw było możliwe na podstawie przepisów Czwartej i Siódmej Dyrektywy Rady. Te następnie zastąpione zostały Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/WE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek. Zawarto w niej przepisy odnośnie do sporządzania i publikowania informacji dotyczących kwestii środowiska naturalnego, społecznych oraz pracowniczych i objęto obowiązkiem ich publikacji duże przedsiębiorstwa interesu publicznego, tj. zatrudniające więcej niż 500 pracowników. Jej celem było zwiększenie przejrzystości i wydajności europejskich firm w kwestiach środowiskowych i społecznych, co miało skutecznie przyczynić się do długofalowego wzrostu gospodarczego i zatrudnienia, a także poprawy funkcjonowania rynku i ochrony interesów użytkowników sprawozdań.

W Polsce ustawa o rachunkowości (UoR) zobowiązywała określone jednostki do publikowania sprawozdania z działalności, w ramach którego wymagane było prezentowanie obok istotnych informacji o stanie majątkowym i sytuacji finansowej także informacji o uzyskiwanych efektach i zidentyfikowanych ryzykach i zagrożeniach. Dodatkowo powinno ono prezentować istotne dla oceny sytuacji jednostki wskaźniki finansowe i niefinansowe, łącznie z informacjami dotyczącymi zagadnień środowiska naturalnego i zatrudnienia, a także dodatkowe wyjaśnienia co do kwot wykazanych w sprawozdaniu finansowym (UoR, 1994). Wyższe i bardziej szczegółowe wymagania dla emitentów papierów wartościowych co do sporządzania przez nich sprawozdania z działalności wprowadziło Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 r. (RMF, 2009).

Ważnym krokiem w procesie rozwoju raportowania niefinansowego było przyjęcie Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE (DPEiR, 2014) i jej

transpozycja do prawa krajowego, a więc ustawy o rachunkowości (RMF, 2016, ust. 5 par. 91; UoR, 2016, poz. 61 art. 49). Obowiązkiem jej stosowania zostały objęte zdefiniowane podmioty co do rodzaju działalności, formy prawnej i kryteriów ilościowych pozwalających wyodrębnić duże jednostki. Zdefiniowany został również zakres raportowania. Przedmiotem publikacji uczyniono istotne dane dotyczące co najmniej kwestii: środowiskowych, spraw społecznych i pracowniczych, poszanowania praw człowieka oraz przeciwdziałania korupcji i łapownictwu, w tym:

- a) zwięzły opis modelu biznesowego jednostki,
- b) kluczowe niefinansowe wskaźniki efektywności związane z działalnością jednostki,
- c) opis polityk stosowanych przez jednostkę w odniesieniu do wymienionych zagadnień, a także opis rezultatów stosowania tych polityk,
- d) opis procedur należytej staranności – jeżeli jednostka je stosuje w ramach tych polityk,
- e) opis istotnych ryzyk związanych z działalnością jednostki w odniesieniu do wymienionych kwestii, w tym ryzyk związanych z produktami jednostki lub jej relacjami z otoczeniem zewnętrznym, w tym z kontrahentami, a także opis zarządzania tymi ryzykami.

Wprowadzono możliwość publikacji raportu w dwóch formach, a więc w formie oświadczenia na temat informacji niefinansowych, stanowiącego odrębną część sprawozdania z działalności, lub w formie odrębnego sprawozdania na temat informacji niefinansowych. Nie zdefiniowano standardu raportowania. Jego wybór pozostawiono jednostce. Raporty mogły być więc sporządzane według zasad własnych, krajowych, unijnych lub międzynarodowych, lub ich miksu, jedynie pod warunkiem, że będzie to zaznaczone w dokumencie.

Wyniki licznych badań prowadzonych zarówno w kraju, jak i za granicą ujawniły szereg mankamentów przyjętych rozwiązań raportowania w realizacji celów zrównoważonego rozwoju. Dotyczyły one przede wszystkim takich kwestii jak:

1. Jakość ujawnianych informacji niefinansowych. W szczególności chodzi tu o problemy:
 - porównywalności danych pomiędzy latami,
 - obliczeń tych samych wskaźników różnymi sposobami,
 - raportowania według różnych standardów.
2. Wiarygodność i jej poświadczenie, tak by informacje były:
 - wyważone (negatywne informacje w raportach niemal się nie pojawiają),
 - zrozumiałe (brakowało definicji terminów technicznych opisu, metod pomiaru, wskazania źródeł danych),
 - ukierunkowane na zainteresowane strony (nie pokazywały istotnych lub pokazywały nieistotne informacje z punktu widzenia użytkownika).

3. Powiązanie informacji finansowych i niefinansowych oraz harmonizacja pomiedzy aktami prawnymi (Mućko i in., 2021).

Wobec przedstawionych mankamentów, a także postępujących dynamicznie zmian klimatycznych, ich znaczących konsekwencji znajdujących szybkie odzwierciedlenie w wynikach finansowych, postępu technicznego i technologicznego został wypracowany pakiet regulacji wspierający realizację zrównoważonego rozwoju, w tym także w zakresie jego raportowania. Obejmują one:

- sprawozdawczość w zakresie zrównoważonego rozwoju,
- system klasyfikacji (taksonomii) działalności gospodarczej,
- Europejskie Standardy Raportowania Zrównoważonego Rozwoju (European Sustainability Reporting Standards – ESRS), wspierające sprawozdawczość w zakresie wymogów i zasad stosowania,
- Dyrektywę dotyczącą należytej staranności w zakresie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw (Corporate Sustainability Due Dilligence Directive – CSDD), która zakłada wprowadzenie obowiązku należytej staranności w odniesieniu do poszanowania praw człowieka i kwestii środowiskowych dla określonych grup przedsiębiorstw i sektorów (DPEiR, 2022a).

Nowa dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2022/2464 z 14 grudnia 2022 roku już w swojej nazwie odnosi się do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju (dyrektywa CSRD) (DPEiR, 2022b). Jej kluczowym celem jest zapewnienie publikacji przez przedsiębiorstwa istotnych, porównywalnych i wiarygodnych informacji na temat zrównoważonego rozwoju dla inwestorów i innych interesariuszy. Zgodnie z zapisami tej dyrektywy do raportowania zobowiązane zostaną sukcesywnie coraz to szersze grupy podmiotów. W związku z powyższym obowiązek ten dotyczył będzie:

- wszystkich dużych jednostek niezależnie od formy prawnej,
- małych i średnich jednostek dopuszczonych do obrotu na rynku regulowanym (z wyłączeniem notowanych mikroprzedsiębiorstw),
- jednostek dominujących dużej grupy kapitałowej,
- jednostek zależnych i oddziałów w UE, spełniających określone warunki i kryteria wielkości, a więc których jednostka dominująca podlega przepisom prawa państwa trzeciego, a przychód netto ze sprzedaży wygenerowany w UE na poziomie grupy lub indywidualnie przekracza 150 mln EUR.

Będzie on miał zastosowanie po raz pierwszy do lat obrotowych zaczynających się od:

- 1 stycznia 2024 roku. Obejmie on największe jednostki zainteresowania publicznego (na przykład jednostki notowane, banki i ubezpieczyciele) oraz jednostki zainteresowania publicznego, które są jednostkami dominującymi największych grup. W rzeczywistości więc obejmie wszystkie te organizacje, które już obecnie zobowiązane są do raportowania.

- 1 stycznia 2025 roku w stosunku do pozostałych dużych jednostek oraz pozostałych jednostek, które są jednostkami dominującymi dużych grup.
- 1 stycznia 2026 roku w odniesieniu do notowanych MŚP. Przy czym zakłada się możliwość skorzystania przez nie z trzyletniej opcji opt-out.
- 1 stycznia 2028 roku w określonych jednostkach zależnych i oddziałach, których jednostka dominująca podlega przepisom prawa państwa trzeciego (DPEiR, 2022b, art. 5).

Interesariusze mogą więc oczekiwać pierwszych raportów zrównoważonego rozwoju począwszy od 2025 roku z uwzględnieniem czasu koniecznego do ich opracowania.

Rozszerzeniu ulega również zakres raportowanych informacji. Zagadnienia mieszczące się w obszarze środowiskowym, społecznym, a w tym również praw człowieka oraz ładu korporacyjnego będą bardziej szczegółowo i porównywalnie prezentowane. Podniesieniu jakości, wiarygodności i dostępności raportowanych informacji służyć mają przyjęte rozwiązania, tj.:

1. Odejście od dowolności wyboru standardu raportowania. Obowiązkowe stanie się stosowanie Europejskich Standardów Zrównoważonego Rozwoju (ESRS).
2. Forma i miejsce raportowania. Raporty zrównoważonego rozwoju będą stanowiły odrębną sekcję w ramach sprawozdania z działalności jednostki.
3. Wprowadzenie obowiązkowej weryfikacji sprawozdawczości zrównoważonego rozwoju przez biegłych rewidentów.
4. Digitalizacja, ułatwiająca odczyt maszynowy i analizę danych odzwierciedlających zrównoważony rozwój. Wiąże się to z wprowadzeniem obowiązku sporządzania sprawozdania z działalności przez jednostki raportujące informacji o zrównoważonym rozwoju w formacie XHTML, a ujętych w sekcji na temat zrównoważonego rozwoju obowiązku oznakowania w formacie in-lineXBRL.

Rozporządzenie w sprawie taksonomii UE i zawarte w nim akty delegowane prezentują (RPEiR, 2020, 2021a, 2021b)⁵ techniczne kryteria selekcji działalności gospodarczej, pozwalające ustalić, czy jest ona zrównoważona, kwalifikująca się, ale niezgodna z systematyką dla sześciu celów szczegółowych, tj. przeciwdziałania

⁵ Techniczne Kryteria Kwalifikacji (RPEiR, 2021a) uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (2020/852) poprzez ustanowienie technicznych kryteriów kwalifikacji służących określeniu warunków, na jakich dana działalność gospodarcza kwalifikuje się jako wnosząca istotny wkład w łagodzenie zmian klimatu lub w adaptację do zmian klimatu, a także określeniu, czy ta działalność gospodarcza nie wyrządza poważnych szkód względem żadnego z pozostałych celów środowiskowych; Rozporządzenie delegowane Komisji (RPEiR, 2021b) uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 przez sprecyzowanie treści i prezentacji informacji dotyczących zrównoważonej środowiskowo działalności gospodarczej, które mają być ujawniane przez przedsiębiorstwa podlegające art. 19a lub 29a dyrektywy 2013/34/UE, oraz określenie metody spełnienia tego obowiązku ujawniania informacji.

nie zmianom klimatu, adaptacja do zmian klimatu, zrównoważone wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych i morskich, przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola, ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów. W szczególności spółki są zobowiązane do prezentacji trzech kluczowych wskaźników dokonań (KPI), tj. przychody, wydatki inwestycyjne CapEx i wydatki operacyjne OpEx oraz ujawniają politykę rachunkowości oraz informacje kontekstowe. Działalność gospodarcza zrównoważona środowiskowo jest opisana jako taka, która wnosi istotny wkład w realizację co najmniej jednego z celów klimatycznych i środowiskowych UE, a jednocześnie nie szkodzi znacząco żadnemu z tych celów i spełnia minimalne zabezpieczenia. Taksonomia dzięki jednoznacznym kryteriom pozwala określić działalność zrównoważoną i podjąć zrównoważone decyzje inwestycyjne czy w zakresie działalności operacyjnej, na przykład wprowadzenia na rynek produktów zrównoważonych środowiskowo (premia pierwszeństwa). Ułatwia dostęp do coraz szerszej gamy celowanych produktów finansowych i komunikację z klientami w całym łańcuchu dostaw.

Europejskie Standardy Raportowania Zrównoważonego Rozwoju są narzędziem wykonawczym dyrektywy sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju dla zapewnienia raportowania przez określone przedsiębiorstwa i grupy kapitałowe istotnych, porównywalnych i wiarygodnych informacji na temat zrównoważonego rozwoju dla inwestorów i innych interesariuszy. Strukturę systemu standardu raportowania przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Struktura systemu standardów raportowania 3 × 3 × 3 , zasada trzech trójek

Trzy warstwy	Trzy obszary	Trzy tematy
Niezależna od sektora (<i>sector-agnostic</i>) warstwa jednolita dla wszystkich spółek	Strategia (<i>strategy</i>) zagadnienia modelu biznesowego, strategii i organizacji zarządzania zagadnieniami zrównoważonego rozwoju	Środowisko (<i>environment</i>) tematy środowiska naturalnego
Zależna od sektora (<i>sector-specific</i>) warstwa jednolita dla wszystkich spółek z danego sektora	Wdrożenie (<i>implementation</i>) polityki i ustanowione w nich cele w odniesieniu do danego tematu / podtematu, plany działań i alokowane zasoby	Społeczność (<i>social</i>) tematy dotyczące ludzi i społeczeństwa
Zależne od podmiotu (<i>entity-specific</i>) warstwa specyficzna dla danej spółki	Pomiar dokonań (<i>performance measurement</i>) pomiar efektów realizowanych polityk i stan realizacji celów	Zarządzanie (<i>governance</i>) tematy dotyczące zarządzania organizacją
Zasada podwójnej istotności (<i>double materiality</i>): oddziaływanie działalności gospodarczej na otoczenie i oddziaływanie otoczenia na działalność gospodarczą		

Źródło: (Biernacki, 2022).

Pakiet bazowy zawiera 12 standardów, z czego 2 standardy przekrojowe, 5 środowiskowych (E), 4 społeczne (S) i 1 dotyczący ładu korporacyjnego (G), co przedstawia tabela 2.

Tabela 2. Struktura ESRS

ZASADA PODWÓJNEJ ISTOTNOŚCI		CZTERY OBSZARY RAPORTOWANIA			
Istotność finansowa Istotność wpływu		1. Ład korporacyjny 2. Strategia 3. Wpływ, ryzyka i szanse 4. Wskaźniki i cele			
12 STANDARDÓW		84 UJAWNIEŃ		1144 LICZBA DANYCH	
Przekrojowe	ESRS 1 Ogólne zasady		ESRS 2 Ogólne informacje		
Środowiskowe	ESRS E1 Zmiana klimatu	ESRS E2 Zanieczyszczenia	ESRS E3 Zasoby wodne i morskie	ESRS E4 Bioróżnorodność i ekosystemy	ESRS E5 Zużycie zasobów i gospodarka o obiegu zamkniętym
Społeczne	ESRS S1 Zatrudnienie		ESRS S2 Pracownicy w łańcuchu wartości	ESRS S3 Otoczenie społeczne	ESRS S4 Konsumenci i użytkownicy końcowi
Ład korporacyjny	ESRS G1 Praktyki biznesowe				

Źródło: (Deloitte, 2023).

Jest to pierwszy zestaw standardów. W kolejnych latach zostaną opracowane standardy sektorowe, które będą dostarczać dodatkowych ujawnień związanych z określaniem istotnych wpływów, szans i zagrożeń, celów i mierników. Planuje się też opracowanie uproszczonego standardu dla małych i średnich przedsiębiorstw notowanych na giełdzie. Celem jest bowiem standaryzacja kluczowych potrzeb w zakresie informacji o zrównoważonym rozwoju w skali całego rynku. Pozwoli to też na dostarczanie danych dla większych partnerów. Standard ten będzie dostosowany do struktury i treści głównych standardów, ale zapewni większą elastyczność dzięki uproszczeniu założeń.

Z punktu widzenia podmiotów zobowiązanych do raportowania zrównoważonego rozwoju istotne jest, że EFRAG i ISSB jako twórcy standardów współpracują, żeby zapewnić zgodność i interoperacyjność obu standardów ujawniania informacji dotyczących zrównoważonego rozwoju, a więc standardu ESRS i MSSF.

Zakończenie

Publikacje naukowe, ekspertyzy, kodyfikacja i działania legislacyjne wpływające na kształt raportowania zrównoważonego rozwoju wydają się zasadniczo zgodne z oczekiwaniami interesariuszy w odniesieniu do raportowania zrównoważonego rozwoju. Raportowanie zintegrowane odpowiadające podejściu dialogicznemu w teorii interesariuszy ma orientację strategiczną, przedstawia holistyczny obraz kombinacji, wzajemnych powiązań i zależności między czynnikami, które wpływają na zdolność organizacji do tworzenia wartości w czasie. Prezentuje informacje istotne odnośnie do zdolności tworzenia wartości w perspektywie krótko-, średnio- i długoterminowej, w sposób zwięzły. Jest wiarygodne, kompletne spójne i porównywalne, ale tylko w porównaniu samego siebie z samym sobą i w określonym zakresie z innymi jednostkami. Raport ten jest poświęcony określonej zidentyfikowanej grupie interesariuszy. Powstaje w wyniku dialogu z interesariuszami, a więc zapewnia im wgląd w to, czy organizacja uwzględnia i w jaki sposób odpowiada na ich potrzeby. Dialog ten ma charakter ciągły, co jest podstawą minimalizacji negatywnego wpływu organizacji na środowisko naturalne czy relacje społeczne. Jest też podstawą podejmowania ciągłych działań w celu ograniczania luki występującej pomiędzy oczekiwaniami sporządzających raporty a interesariuszami. Partycypacyjne podejście w doborze informacji do raportów pozwala też na uczciwie dzielenie się ryzykiem. Wynika z potrzeb zarządzania przedsiębiorstwem i ma charakter fakultatywny

Raportowanie zrównoważonego rozwoju w świetle obowiązujących regulacji spełnia natomiast w dużej części oczekiwania informacyjne interesariuszy w podejściu monologicznym. Raportowanie to ma obecnie (w odniesieniu do określonych podmiotów) charakter obligatoryjny, zestandaryzowany zarówno co do formy, formatu, miejsca raportowania, jak i prezentowanych treści, zwłaszcza w części jednolitej dla wszystkich jednostek i jednostek danego sektora. Prezentuje bogaty zestaw ujawnień (84) i szeroki wachlarz danych (1144) w całym łańcuchu tworzenia wartości, co odpowiada oczekiwaniom interesariuszy zdiagnozowanych w badaniach Welbeck (2017) oraz Hadro i in. (2022). Przy opracowaniu raportu obowiązuje zasada istotności finansowej i istotności wpływu. Jasność strategii i długofalowych zasad prowadzonej działalności wynika ze standardów przekrojowych, gdzie są prezentowane model biznesu i strategia, obszary wpływu, ryzyka i szanse, organizacja i zarządzanie rozwojem, polityki i cele, plany działania i zasoby. Zrozumienie strategii, długofalowych zasad działalności (Dragomir i Maghetiu, 2009; Gray i in., 1996) i procesu tworzenia wartości (Gray, 2006; Jones i Solomon, 2013; Skouloudis i Evangelinos, 2014) wzmacnia pewność i zaufanie wśród interesariuszy do organizacji (Farneti i in., 2019; Tirado-Valencia i in., 2019). Oczekiwanie kompleksowości (Cheng i in., 2014) i zwięzłości (Van Zyl, 2013) raportów zrównoważonego rozwoju wynika ze struktury standardów, w których wyodrębnione zostały trzy warstwy

podmiotów (wszystkie jednostki, wszystkie jednostki danego sektora, specyficzne jednostki), trzy obszary (strategia, wdrożenie i pomiar dokonań) oraz trzy tematy (środowisko, społeczność i zarządzanie). Zapewne te i inne zmiany dostarczą interesariuszom więcej informacji niż tylko dane finansowe zawarte w tradycyjnych raportach rocznych (Ackers i Grobbelaar, 2022). Wprowadzenie obowiązkowej weryfikacji sprawozdawczości zrównoważonego rozwoju przez biegłych rewidentów spełnia jeszcze jedno oczekiwanie interesariuszy dotyczące wiarygodności raportowanych danych.

W świetle przedstawionych regulacji można z pewnością mówić o rewolucji przejrzystości. Raportowane powszechnie dostępne i przydatne informacje pozwalają czerpać korzyści inwestorom, ograniczać ryzyko podejmowanych decyzji przez zarząd i ryzyko oddziaływania organizacji na środowisko i społeczeństwo, a także rozwiązywać lokalne lub regionalne problemy w zakresie realizacji zrównoważonego rozwoju. Przedsiębiorstwa publikujące informacje prezentujące wyniki finansowe i te wnoszące wkład w ochronę środowiska i rozwiązywanie problemów społecznych mają łatwiejszy dostęp do kapitałów i możliwość nawiązania korzystnych relacji z dostawcami, klientami oraz innymi interesariuszami w otoczeniu. Reasumując, można stwierdzić, że podjęte prace legislacyjne, tworząc podstawy jednolitego, porównywalnego i wiarygodnego raportowania zrównoważonego rozwoju z wykorzystaniem odpowiedniej technologii zwiększającej dostępność i szybkość pozyskania informacji przy ograniczonych kosztach, wprowadzają warunki do skutecznej realizacji zrównoważonego rozwoju na różnych poziomach, tj. całej Unii Europejskiej, sektorów, przedsiębiorstw. Nieustanne doskonalenie standardów raportowania jest kluczowe dla zaspokojenia oczekiwań interesariuszy. Praktyki i doświadczenia zdobyte podczas implementacji tych standardów w różnych krajach mają ogromny wpływ na rozwój i poprawę globalnych standardów raportowania. Jak wskazują Ackers i Grobbelaar (2022), ciągłe dążenie do udoskonalania procesów i przekazywania wartościowych informacji pozwoli na lepsze zrozumienie i analizę działalności gospodarczej, a także na budowanie zaufania wobec organizacji i rynków finansowych.

Bibliografia

- Ackers, B. i Grobbelaar, S. E. (2022). The impact of the integrated reporting framework on corporate social responsibility (CSR) disclosures—the case of South African mining companies. *Social Responsibility Journal*, 18(6), 1106–1127.
- Betti, E. (1955). *Teoria generale dell'interpretazione*. Giuffrè.
- Betti, E. (2022). *L'ermeneutica come metodica generale delle scienze dello spirito*. Tab Edizioni.
- Biernacki, P. (2022). *Materiały wewnętrzne ze spotkania Grupy Roboczej ds. Raportowania Niefinansowego*. Warszawa 15 marca 2022.

- Błażyńska, J. (2015). *Użyteczność informacji finansowych sprawozdań finansowych*. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu.
- Cheng, M., Green, W., Conradie, P., Konishi, N. i Romi, A. (2014). The international integrated reporting framework: Key issues and future research opportunities. *Journal of International Financial Management & Accounting*, 25(1), 90–119.
- Deloitte, (2023). *Nowe standardy raportowania zrównoważonego rozwoju. Kiedy wejdą w życie i jakie przedsiębiorstwa obejmą?* <https://www2.deloitte.com/pl/pl/pages/risk/articles/Nowe-standardy-raportowania-zrownowazonego-rozwoju.html>
- DPEiR. (2014). Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE z dnia 22 października 2014 r. zmieniająca dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy. Dokument 32014L0095.
- DPEiR. (2022a). Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/0051 z dnia 23 lutego 2022 r. w sprawie należytej staranności w zakresie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw i zmieniająca dyrektywę (UE) 2019/1937 (Dz.U. UE L 71 z dnia 23.02.2022 r.).
- DPEiR. (2022b). Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2464 z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) nr 537/2014, dyrektywy 2004/109/WE, dyrektywy 2006/43/WE oraz dyrektywy 2013/34/UE w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju (Dz.U. UE L 322/15 z dnia 16.12.2022 r.).
- Dragomir, A. C. i Maghetiu, A. R. (2009). *Conceptual approaches regarding customer value*. The Proceedings of the International Conference Marketing – from Information to Decision (s. 163–176). Babes Bolyai University.
- Fama, E. (1980). Agency problems and the theory of the firm. *Journal of Political Economy*, 88(2).
- Farneti, F., Casonato, F., Montecalvo, M. i De Villiers, C. (2019). The influence of integrated reporting and stakeholder information needs on the disclosure of social information in a state-owned enterprise. *Meditari Accountancy Research*, 27(4), 556–579.
- Fijałkowska, J., Krasodomska, J., Macuda, M. i Mućko, P. (2019). *Sprawozdawczość niefinansowa: regulacja i standaryzacja raportowania niefinansowego przedsiębiorstw*. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego.
- Gos, W., Hońko, S. i Szczypa, P. (2015). *ABC sprawozdań finansowych: Jak je czytać, interpretować i analizować*. CeDeWu.
- Gray, R. (2006). Social, environmental and sustainability reporting and organisational value creation? Whose value? Whose creation? *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 19(6), 793–819.
- Gray, R., Owen, D. i Adams, C. (1996). *Accounting and accountability: Changes and challenges in corporate social and environmental reporting*. Prentice-Hall.
- Hadro, D., Fijałkowska, J., Daszyńska-Żygadło, K., Zumente, I. i Mjakuškina, S. (2022). What do stakeholders in the construction industry look for in non-financial disclosure and what do they get? *Meditari Accountancy Research*, 30(3), 762–785.
- IFRS. (2018). *Conceptual framework for financial reporting*. IFRS Foundation.
- IIRC. (2021, January). *IIRC International <IR> Framework*. IFRS Foundation.
- Jones, M. J. i Solomon, J. F. (2013). Problematising accounting for biodiversity. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 26(5), 668–687.

- Kobiela-Pionnier, K. (2021). *Sprawozdanie zintegrowane: Teoria, makropolityka, praktyka*. SGH Oficyna Wydawnicza.
- Mućko, P., Niemiec, A. i Skoczylas, W. (2021). Przegląd dyrektywy w sprawie sprawozdawczości niefinansowej – konsultacje publiczne. *Głos Stowarzyszenia Księgowych w Polsce. Rachunkowość*, 4, 60–65.
- Noga, A. (2009). *Teorie przedsiębiorstw*. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.
- RMF. (2009). Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (Dz.U. 2009 nr 33 poz. 259).
- RMF. (2016). Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 25 maja 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (Dz.U. 2016 poz. 860 – ISAP).
- RPEiR. (2020). Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088. Dokument 32020R0852.
- RPEiR. (2021a). Techniczne kryteria kwalifikacji (Rozporządzenie Delegowane Komisji 2021/2139). Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2021/2139 z dnia 4 czerwca 2021 r. (Dz.U. UE L 442/1).
- RPEiR. (2021b). Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2021/2178 z dnia 6 lipca 2021 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 (Dz.U. UE L 443/9).
- SIN. (2023). *Standard informacji niefinansowych*. <https://standarty.org.pl/sin/>
- Skouloudis, A. i Evangelinos, K. (2014). Exogenously driven CSR: Insights from the consultants' perspective. *Business Ethics: A European Review*, 23(3), 258–271.
- UoR. (1994). Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz.U. 1994 nr 121 poz. 591).
- UoR. (2016). Ustawa o rachunkowości z dnia 15 grudnia 2016 r. (Dz.U. 2017).
- Van Zyl, A. S. (2013). Sustainability and integrated reporting in the South African corporate sector. *International Business & Economics Research Journal*, 12(8), 903–926.
- Welbeck, E. E. (2017). The influence of institutional environment on corporate responsibility disclosures in Ghana. *Meditari Accountancy Research*, 25(2), 216–240.